

לאורו

גליון 69
תרומה, ה'תשע"ט

עיונים לאור תורתו של מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

אדם
ואמונה

מלחמת הדעות (ב)
הרב אורי שרקי

"ישוב
אל עצמך"

למצוא גודל בכל דבר
יובל פרוינד

"בינו
שנות
דור ודור"

על דבר 'הספרות'
ד"ר חגי שטמלר

באור
צעיר

עשית לייק לעצמך?

אורו לילדים

בניין המקדש - בימים
הרב יעקב אריאל

**מתחדשים -
'הולכים ונוצרים'**
הרב שלמה לוי

ביאור
ל"אורות
התחיה"

מדע הקודש והחול
אלדד פרי

ביאור
ל"אורות
הקודש"

"אסון הוא אם אין מניחים את הטבע הנפשי
להתפשט ולהתענף יפה בציציו ופרחיו.
אמנם, צריך אימון והדרכה קודמת, שתהיה ערובה יפה
שההתפשטות הנפשית החופשית תביא רק
את הטוב והיפה, ותהיה נאדרת בקודש"

(שמונה קבצים ו, קסב)

אורו אלפים

שלום לכם חברים,

גם אנחנו עדין לא זכינו לראות את בית המקדש. אבל, אלפים שנה אנחנו מצפים לו. איזה עם מתאבל על בנן שנחרב לפני אלפים שנים? רק עם ישראל.

"הכח המחיה את נשמת ישראל הוא העריגה (=הציפיה) הנפלאה לבנין בית המקדש..." (שמונה קבצים א' תרמ"ח).

הרב קוק אומר שהציפיה למקדש היא זו שנתנה לנו כוח בגולה, וגם היום, אנחנו ממשיכים לצפות למקדש.

שנזכה ללכת לאורו.

השבוע מורי לא הרגישה טוב. כל השבוע היא נאלצה לשכב במטה. זה לא היה נעים, אבל מה שנתן לה כוח היה קביעת הרופא כי בעוד כשבוע מורי תוכל לשוב אל הכיתה ואל החברות. הידיעה שיש סיום ברור למחלה נתנה לה כוח.

בפרשתנו נקרא על ההכנות לבנית המשכן. האם ה' מצוה לבנות משכן? לא בטוח. הצווי הוא: "ועשו לי מקדש..." (שמות כה, ח).

מדוע מקדש? הרי בני ישראל במדבר, ויזכר עוד זמן רב עד שיוכלו לבנות אותו? הצווי נותן כוח. הם יודעים שבסוף יגיעו לארץ ישראל ויבנו בה מקדש.

משימה

מחיי הרב

השלימו את החסר מתוך האירורים שלפניכם.

כשנתים למד הרב בלוצ'ין. כעת, כשבגר, חפש מקום אחר לגדול בו בתורה.

מ _____ הוריו שבגריבה יצא אל העירה קריבה. שם ידע שיוכל להצטרף לחבורה של תלמידי חכמים העוסקים בתורה.

עלה אברהם יצחק על _____ ויצא לדרכו. אך למרבה הצער, התקלקלה העגלה. הנוסעים נאלצו לקחת את _____ ולרדת בעירה סמורגון.

המשך בשבוע הבא

נשמח לשמוע מכם:
leoroletzeirim@gmail.com

שיחה בשנים

אורי: אני לא מאמין! הייתי בטוח שהחזרתי את הדרך לדניאל. אמרתי לו היום בפרוש שהדרך לא אצלי ושהחזרתי לו אותו כבר מזמן. אה, הנה הוא מנח כאן על שלחן הכתיבה שלי, איזו בוששה.

מורי: באמת לא נעים. אבל אתה יודע, אורי, אדם גדול הוא זה שלא מתביש להודות בטעויות שלו.

אפילו הרב קוק העיד על עצמו:

"אינני מן האנשים שבושים (-מתבישים) לומר טעיתי ולא הייתי בוש להגיד טעיתי לפני אלפים ורכבות עם" (אורח משפט, קכ).

תחזיר לדניאל את הדרך מחר, ותאמר שאתה מתנצל על כך שלא שמתי לב. אם תתנצל באמת - לא רק שהוא לא יכעס אלא הוא יעריך אותך מאד.

בניין המקדש - בימינו

הרב יעקב אריאל

למרות שאין שום סתירה בין סדר העבודה שלנו לפולחנם, לא במקום (מסגד אל אקצה נמצא בקצה הדרומי של הר הבית בתוספת ההרודיאנית מחוץ להר הטבעי) ולא בעיקרי האמונה שלהם, הרי גם הם מייחדים את האל-ל כמונו 'הלא אב אחד לכולנו הלא אל אחד בראנו מדוע נבגד איש באחיו?!

אלא שלצערנו בניין המקדש בימינו יחייב עימות אלים עם האסלאם. ובית המקדש חייב להבנות בשלום ולא במלחמה. בשונה מאתנו, האסלאם אינו דת סובלנית. הוא לא מכיר בגורם אחר חוץ ממנו. כבר בשנת תרפ"ט הפיצו גורמים מוסלמים מכתב שבו הם דורשים את סילוקם של היהודים מן הכותל(!) בטענה שנוכחותם שם פוגעת, כביכול, ב'אל אקצה'. וכך הומצאה העלילה שהיהודים מתכוונים כביכול לבנות את המקדש על הריסות 'אל אקצה'...

דעת מרן הרב זצ"ל

כתוצאה מאותה הסתה פרצו מאורעות תרפ"ט בהם נרצחו ונפצעו מאות יהודים, ובעיקר בטבח הנורא בחברון (השנה - ב"ז מנ"א ימלאו להם 90 שנה). עקב כך הוקמה ועדת חקירה אליה הוזמן גם מרן הרב זצ"ל. בעדותו הוא הודיע שאנו מאמינים, מצפים ואף פועלים להבאת הגאולה השלימה אך אנו מנועים כרגע מכל תוכנית אופרטיבית לבנות את המקדש מחדש, משום שהמטרה העליונה של התחיה תהיה בנין בית המקדש שיהיה משכן שלום לכל עמים.

באגרות הראיה ד, איגרת א תקצז מוזכרת באיגרת עדותו זאת והוא כותב:

יסוד תחיית האומה מוכרח הוא, למרות כל צורותיו החילוניות, להיות מבוסס על מקורו המקודש. שהיא שאיפת האומה לשוב ולהיבנות בכל תכסיסי קודשה.

ואמונתנו היא חזקה, שימים יבואו וכל העמים יכירו שהמקום אשר בחר בו ד' לעולמים, מקום מקדשנו, מוכרח הוא לשוב לבעליו האמתיים ועליו יבנה הבית הגדול והקדוש, שיהיה על דינו, לבית תפלה לכל העמים, כדבר ד'. שלא יחשבו האומות שיש לנו אפילו רגע של יאוש ח"ו של שכחה מקישור זכותנו, במקום המקדש...

התורה מונה חומרים שונים שיש צורך לתורמם לצורך בניין המשכן-המקדש.

רבי אברהם אבן עזרא עומד על כך שנעדר מהם חומר חשוב - **הברזל**. וכן היה בזמן בניית 'הבית הראשון' שעליו נאמר "וקול כלי ברזל לא נשמע בבית בהיבנותו" (מלכים א, ו, ז) ודוד הבין שנאסר עליו לבנות את המקדש משום "דם לרוב שפכת, ומלחמות גדולות עשית, לא תבנה בית, לשמיי-- כי דמים רבים, שפכת ארצה לפני" (דברי הימים א, ב, כח)

והסיבה לכך היא כדברי הנביא "כי ביתי - בית בית תפילה ייקרא לכל העמים" (ישעיהו נ, ז). מקום שצריך לשמש כמרכז השראה רוחנית לישראל וממנו לעולם כולו חייב להיבנות בשלום, ללא עימות כוחני. ולכן קנה דוד את גורן ארוונה בכסף מלא ולא כבש אותו בכוח.

הבניין - בימינו

יש בכך בכדי להסביר את יחסנו היום לקיום המצווה החשובה 'ועשו לי מקדש'. שהרי לכאורה דברי הנביא חגי (א, ד) צריכים לעורר אותנו משאנונתנו, שהרי כך אמר: העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב?! אנו מכנים את תקופותינו ההיסטוריות על שם הבתים 'בית ראשון' 'בית שני' ועתה זכינו ב'ה להנחת היסוד של הבית השלישי! ויש להדגיש שהרעיון הציוני בדורות האחרונים החל בספרו של הגאון הרב צבי הירש קאלישר זצ"ל '**דרישת ציון**'. בו הוא העלה את הרעיון של חידוש העבודה במקום המקדש בימינו והוכיח שאין עיכוב הלכתי להקריב לפחות קרבן פסח. ספרו עורר רבים מתרדמת הגלות וכך החלה שיבת ציון החדשה. מה עיכב את המשך התהליך ומה מעכב אותנו מלקיים מצוה כה חשובה, שבזכותה ולמענה שכנו לארצנו?!

אומנם, אפשר שמבחינת הכשרת הלבבות עוד לא אפשר דרא, לא רק של החילוניים אלא גם של הציבור הדתי על כל גווניו.

אולם יש סיבה נוספת. עמד עליה בעל החת"ם סופר בתשובתו להרצ"ה קאלישר (ו"ד רלו) - אין סיכוי שהאסלאם יסכים לחידוש העבודה במקום המקדש.

הגיליון מוקדש לע"ג

ר' אברהם בן פריחה ז"ל • ר' יוסף בן תמו ז"ל • ר' יעיש בן אסתר ז"ל • ר' אברהם בן לאה ז"ל

מוכרחת היא להתבלט ביושר לב ובאמונה רבה בקביעות
ובלא הפסקה וחולשה. ומאידך הוא מדגיש שהמקדש
לא ייבנה באלימות שכן:

**החוסן הלאומי הישראלי פגש בדרכו מכשולים רבים, ועוד
הוא עלול לפגוש, וכולם ינצח בעז' ד' ויעמד לנצח. ... בית
המקדש, מקום האורה, לא בנצח יתגבר, לא בהוראת
ניצוח... כי אם בהוד הנתון עליו, ברוח החן והקדושה,
לפניו יכרעו איים, ועמים רבים יבקשו פני ד' בהר ציון...
כנבואת ישעיהו והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר
ד'... (ישעיהו ב) (עולת ראי' א עמוד רלג)**

המשך מאמר הרב שלמה לוי מעמ" 5

**עצמה ואת כל יחסי מארעותיה עד דור אחרון, דור צופה
לישועה קרובה.**

מורנו ורבנו מרן ראש הישיבה הרב צבי יהודה הכהן
קוק זצ"ל רגיל היה לבאר את הצפייה לישועה
האקטיבית במלים אלו:

**"לצערנו, ישנם "צדיקים שאינם מאמינים" שאינם
מתרוממים לראות מעשי ד', קטנות באמונה היא
הגורמת לכך, הכל חוזר ל'גדלות באמונה'. צריך להתרגל
לראות מעשי ד' בימינו עכשיו. בשעה שמכניסים אדם
לדין שואלים אותו: ציפית לישועה? ורש"י מסביר:
"לדברי הנביאים".**

והנה בחידושי הר"ן ביאר: **"ציפית לישועה - פי' רש"י
ז"ל לדברי הנביאים ע"כ. ועוד צריך לבאר צפית לישועה
בימך. ולא אמר צפית שתבוא ישועה לישראל".**

עליך לראות כיצד מתקיימים דברי הנביאים **עכשיו,
בימך!** שהרי הם "נביאי האמת והצדק", ודבריהם
מתקיימים בימינו, יש רק צריך לפקוח עינים,
לראות סדרי קיבוץ גלויות של כלל-ישראל, "מקבץ
נדחי ישראל" מכל קצוי הארץ, וכן תבוא תחייה
רוחנית, דרכי תשובה, ובהתקשרות עם אנשים "לא-
דתיים" יש תנועה ותזוזה. הזכרנו דברי המהרשד"ם
המבאר את הברייתא של רבי פנחס בן יאיר, עם
כל מדרגותיה, שהאחרונה שבהן היא רוח-הקודש
המביאה לתחיית-המתים, כלומר תחיה רוחנית של
רשעים אשר בחייהם קרויים מתים".

צפיית הישועה בא לידי ביטוי ובמיוחד דווקא כאשר
לא רואים בהכרה גלויה שום תזוזה והתקדמות אל
הישועה והגאולה. **על ידי נתינת עין צופייה באופן
אקטיבי,** מתברר שישנם פעולות שאיתם אנו יכולים
לקדם מהלכים נוספים בתהליכי הגאולה.

**וכאשר נשאלתי מועידה-בריטית-רשמית מהי דעתי על
דבר מקום המקדש, אמרתי להם שכשם שאתם רואים
שזכותנו על הארץ, דבר שהיה רחוק אצל כל העולם כולו
עד כה, הולך ונעשה קרוב, כמו"כ יבואו ימים שכל העמים,
יכירו את אמיתת זכויותינו על מקום המקדש. וידעו כלם
ויכירו שהחזון של הנביאים "כי ביתי בית תפלה יקרא
לכל העמים" יתקיים רק כשיהיה הבית הגדול והקדוש
הזה, שם על מכונו, בידי בעליו הראשונים, שהם בעליו
הנצחיים, שהוא עם ישראל, עם ד' מעולם, הוא ולא אחר.**

הוא אוחד את החבל בשתי קצותיו מחד ואומר:
השאיפה הנצחית שיבנה בית-המקדש במהרה בימינו,

וכך דרשו: 'דומה דודי לצבי', מה צבי זה נראה וחוזר ונכסה
נראה וחוזר ונכסה, כך גואל הראשון נראה ונכסה וחוזר
ונראה, כך גואל האחרון נגלה להם וחוזר ונכסה מהן.

בפרעות תרפ"ט התייחס הרב לגואל הנכסה והנגלה:
**"אותו היסוד הקדוש, שהוא הנושא של כל החזון הגדול, יש בו
משום ניצוץ טמיר מאורו של משיח, הגואל שנגלה ונכסה וחוזר
ונגלה.. שהרינו רואים במשך תחיית האומה.. הרבה חליפות,
עליות וירידות ועליות. כל ירידה היא בחינת ההתכנסות הגואל
וכל עלייה הבאה אחריה היא בחינת התגלותו.**

מפורסם הסיפור על הרב הראשי לישראל **הגאון
הרב יצחק אייזיק הרצוג זצ"ל**, בימי מלחמת העולם
השניה כאשר הגרמנים עמדו כבר במצרים, לקראת
התקפה על ארץ ישראל. הגרי"א הרצוג זצ"ל התכוון
לחזור לארץ ישראל מביקור בארצות הברית של
אמריקה, הנשיא רוזבלט הציע לו להישאר באמריקה,
ולא ליפול חלילה בידי הגרמנים. אולם הגאון הרב
הרצוג זצ"ל השיב לו ברורות כי אין סיבה לחשוש:

**"הנביאים ניבאו על שני חורבנות, ולא על חורבן שלישי"
וכמו כן אמר: "תודיע ללונדון את דעתי הברורה, שאין
שום מקום לפחד, כי נצחון הנאצים במזרח התיכון
פירושו חורבן שלישי של היישוב בארצנו הקדושה, ועל
חורבן שלישי כזה לא ניבאו נביאנו, נביאי החירות".**
(פורסם ע"י בנו בספר 'עם לבדד ישכון').

וכך כותב גם מורנו ורבנו מרן ראש הישיבה **הרב
יעקב משה חרל"פ זצ"ל:** "ואמנם הדבר ברור כשמש
בצהרים, שחורבן שלישי לא יהיה עוד, ומדינת ישראל
שקמה לתחיה בל תמוט לעולם ועד" (מעייני הישועה).

צפיית הישועה

והמסרת העתיקה מעידה על אור נשמתו המפרכת את

מתחדשים - 'הולכים ונוצרים'

משנה כו, אורות התחיה

הרב שלמה לוי

מנופי הארץ: השרון
וברקע הרי השומרון

'גאולה שלישית' - אין לה הפסק

הננו קרואים לעולם חדש מלא זהר עליון, לתקופה חדשה שתעלה בחסנה על כל התקופות גדולות-הערך שקדמו לה. מאמין הוא העם כלו, שאין גלות עוד אחרי הגאולה ההולכת ומתחלת שלפנינו, ואמינותו העמקה הזאת היא בעצמה רז קיומו היא, סוד ד' נגלה במהלכו ההיסטורי.

לאור כל הישועות והאורות הגדולים המתגלים בדור הגאולה - מחד גיסא, ומאידך גיסא - ההבנה כי הקשיים והצללים המתעוררים דווקא בתקופה זו בה אנו נמצאים אינם פשוטים, מתעוררות השאלות. מניין לנו הביטחון שעם ישראל לא יגלה ח"ו שוב מארצו? מניין שלא יהיה עוד חורבן? מהיכן הידיעה שתהיה דווקא התקדמות בלא נסיגה?

חז"ל דרשו במדרש תנחומא "וְהִיָּה כִּכְל הָאָרֶץ נְאֻם ד' פִּי שְׁנַיִם כֶּה יִכְרְתוּ יִגְעוּ - וְהַשְּׁלִישִׁית יִתֵּר כֶּה" (זכריה יג, ח), שאין מתיישבים היהודים בארצם לנצח אלא בגאולה שלישית, גאולה ראשונה - זו גאולת מצרים, שניה - זו גאולת עזרא, שלישית- אין לה הפסק. ועוד דרשו במדרש תנחומא (בפרשת נח):

אמר ר' שמואל בר נחמני: מסורת אגדה היא שאין ירושלים נבנית עד שיתכנסו כל הגליות, אם יאמר לך אדם שנתכנסו כל הגליות ואין ירושלים נבנית, אל תאמן, שנאמר בונה ירושלים ד', ואחר כך נדחי ישראל יכנס. אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם לא כבר נבנית ירושלים וחרבה, אמר להם על ידי עונות חרבה וגליתם מתוכה, אבל עתה אני בונה אותה, ואיני מחריבה לעולם, שנאמר: 'כי בנה ד' ציון נראה בכבודו'.

ממדרש זה עולה בבחירות שגאולתנו השלישית - אין לה הפסק, לא יהיה עוד חורבן, יכולות להיות עליות ומורדות אך הכיוון אל שלימות הגאולה הוא ברור.

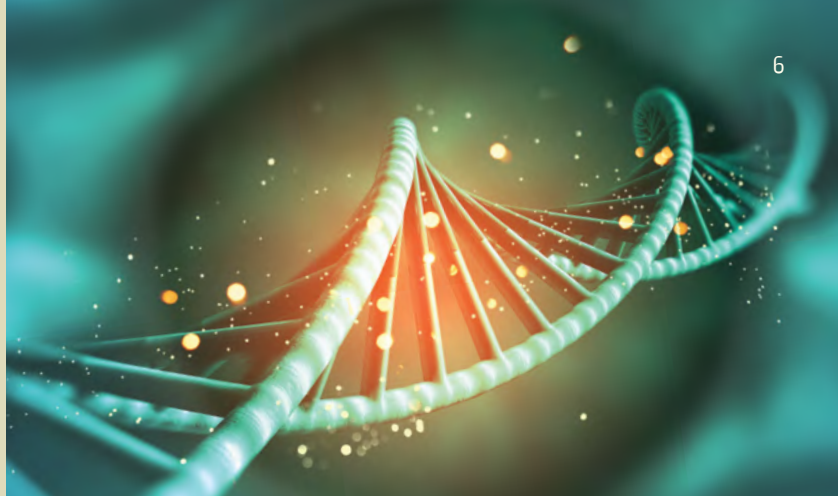
אחרי המגרות הרבות, שאנו רואים בדרכי חיינו הכלליים בדורנו בכלל ובארץ-ישראל בפרט, הננו מוכרחים להרגיש שאנו נולדים מחדש, מתחיתית המדרגה הננו הולכים ונוצרים עוד הפעם כימים מקדם.

בתהליך השיבה לציון ובנין הארץ בדורנו - דור של 'אתחלתא דגאולה', אנו נפגשים עם 'מגרעות' באמונה, בתורה ובמצוות, וביראת שמים. מהו היחס הראוי שצריך להיות לנו למאורעות אלו? המחשבה הפשוטה והשטחית אומרת ש'המגרעות' הללו מלמדות על אובדן וייאוש. אך המחשבה המעמיקה והאמונית מבינה שמשבר זה הוא דווקא 'מבשר טוב'. היינו, הוא מסלק את האמונות שאינן מתוקנות ומאפשר לצמיחה מחשבתית ואמונית מעמיקה להופיע. היציאה מן הגלות כמוה כמו היציאה מגלות מצרים. כך הגאולה האחרונה, היא ממש כמו לידה, המלווה בקשים ומשברים, הם 'צירי הלידה' של גאולה. כל דפוסים החיים בגלות פושטים צורה, ותכני הקודש והאמונה בונים קומה חדשה עמוקה ופנימית.

אוצרות העבר - מתחברים לדורנו

כל הרכוש הרוחני של העבר הולך ונבלע לכאורה במקורו, ויוצא הוא בפנים חדשות, מקטנות הרבה בכמותו, אבל רעננות מאד ועלולות (=עשויות) לצמיחה גדולה, מלאה חיים עזיזים, באיכותו.

העוצמות הרוחניות של התורה המצוות והאמונה נבלעו בשורשם הנשמתי בשל ההתרחקות מהקיום המעשי שלהם. התרחקות זו נבעה ממושגי קודש מצומצמים, אשר יכולים היו להואיל בימי הגלות אך כעת אין בהם מענה לצימאון הגדול - המתגלה בדורנו. לכן האורות יתגלו מחדש בדורנו לפי העומק והרוחב, של בקשת הדור, דור של גאולה.

מדע הקודש והחול

מערכת חכמת הקודש,
אורות הקודש, פרק מו

אלדד פרי

"המדע הפנימי, וביותר הפנימי שבפנימיות, שהוא מדע הקודש, המחיה את אור החיים, אינו תלוי בשום מדע אחר, כי הוא נהר עליון אשר מעדן יוצא, מכפיפה מיבריק.

ומה שמחברים את התורה והחכמה אינו כדי להשלים איזה חסרון כח, כי אם להכיר חיבורים והופעות חדשות.

ויצירה זו של התחברות אור רוח הקודש, פנימיות התורה, עם החכמה של ההכרה האנושית, במלא הקומה של שניהם, ובמלא רוח הידידות המתאימה של שניהם, תחדש בעולם נשמות חדשות, ותתן צביון חדש, רענן ובריא, לחיים. ומירכתי שאול תוציא אורים גדולים, להאיר באור חדש, באור צדיקים, לכל יושבי תבל."

תורה וחכמה

על הפסוק במגילת איכה "מלכה ושריה בגויים אין תורה" אומר המדרש:

"אם יאמר לך אדם: יש חכמה בגויים - תאמן... (ואם יאמר לך אדם) יש תורה בגויים - אל תאמן, דכתיב: 'מלכה ושריה בגויים - אין תורה'" (מדרש איכה רבה, פרשה ב, סימן ג).

המדרש עורך אבחנה ברורה בין חכמה לתורה. חכמה איננה הנכס של העם היהודי לבדו, אלא של כלל האנושות. לעומת זו תורה היא נכס של העולם היהודי לבדו.

אך הנקודה החשובה יותר חבויה בין השיטין. התורה היא איננה חכמה! אם הייתה חכמה, הרי שהיא הייתה נחלת הגויים גם כן, שכן "חכמה בגויים - תאמן".

אם כך מהי התורה? החכמה העליונה. זו שאינה ניתנת להכלה בשכל האדם אלא בנשמתו, איש איש לפי דרגתו. אנו קוראים לחכמה העליונה - 'קודש' ולחכמת האדם, החכמה התחתונה - 'חול'.

תחילת הסדר הרביעי

לאחר שסיימנו את סדר ג' אשר עסק ב'איחוד הכללות והפרטות', אנו פונים לסדר הרביעי בחכמת הקודש (מתוך שבעת הסדרים) העוסק ב'**איחוד מדע הקודש והחול**'.

סדר זה מכיל שמונה עשר פרקים (פרקים מו-גס), חלקם נושאים כותרות ישירות מעולם הקבלה: פרק ג - 'מימין לשמאל ומשמאל לימין'; או פרק נה - 'אור ישר ואור חוזר'; ופרק סב - 'דרכו של רב המנונא סבא'. וחלקם נושאים שם המרמז על מושגים מעולם הקבלה: פרק נד - 'מעלית לתחתית ומתחתית לעלית'; 'עשרת עסקי המחשבה'; 'חמשת דרכי הלמוד'.

סדר זה הוא עליית מדרגה נוספת מהסדר הקודם, אשר עסק בשינוי גדול במחשבת היסוד שלנו, כי הכלל והפרט הם עניינים נפרדים, בשעה שהם ביסודם מאוחדים. בסדר זה ילמדנו מן הרב זצ"ל, נקודה שאוזכרה בסדר הקודם בקיצור רב, כי האבחנה שלנו בין הקודש לחול, בין לימוד הקודש ללימוד החול, היא אבחנה מדומה.

לא במוכן שאין הגדרה כזו - 'קודש' ו'חול', לא במוכן שאין אנו יכולים להבחין בין 'קודש' ל'חול', שהרי זו עובדה קיימת!

הלימוד יעסוק בכך שעצם האבחנה בין מדע הקודש למדע החול, היא אבחנה הנובעת מן היסוד המחשבתי של כל אחד מהם ולא בשל העובדה שהם שני עניינים שונים לחלוטין. עצם השגת מחשבת הקודש בדרך אחת, בשעה שאנו משיגים את מחשבת החול בדרך אחרת, הוא ההבדל המחלק אותם בחווייתנו לשני עניינים נפרדים, **אך במהות האמיתית, שניהם מאוחדים.**

התורה מכילה את כל האורות כולם, אולם בכל דור אנו מאירים באור המתאים לאותו דור. משה קיבל את התורה כולה מסיני. אין לך דבר שעתיד תלמיד לחדש שלא נאמר למשה בסיני (ראה: ויקרא רבה, כב, א). משה קיבל את המסגרת כולה ובכל דור מחדשים באמצעות האור השייך לאותו דור, אך נמצא כבר באותה מסגרת, הן בצד ההלכתי והן בצד הרעיוני.

מי הוא הרשאי לחדש? רק תלמיד שכבר "קיבל" את התורה. **תלמיד כזה הוא אשר ימסור לנו תורה ולא חכמה!** ידוע הדבר כי על רבי אליעזר בן הורקנוס נאמר שמעולם לא אמר דבר שלא נאמר מפי רבו - רבי יוחנן בן זכאי (ראה: בבלי, סוכה, דף כח, א). מצד שני נאמר שפעם אחת פתח את פיו ואמר דברים 'שלא שמעתן אוזן מעולם' (אבות דרבי נתן, ג, ג). וכיצד ייתכן הדבר? משום שאף על פי שרבי יוחנן בן זכאי לא אמר אותם במפורש, הוא מסר אותם כתורה לרבי אליעזר. הדברים מצויים בתוך המסגרת.

זו הנקודה שהרפורמים והקונסרבטיבים מתקשים להבין. יכולים להיות להם רעיונות נהדרים, אך אם הם מחוץ למסגרת - הרי הם חכמה ולא תורה, וחכמה - ישנה גם אצל הגויים. 'התורו' של הגויים הן חכמה.

מכאן לשתי הנקודות הראשונות בפרקנו:

"המדע הפנימי, וביותר הפנימי שבפנימיות, שהוא מדע הקודש, המחיה את אור החיים, אינו תלוי בשום מדע אחר, כי הוא נהר עליון אשר מעדן יוצא, מכיפה מיבריך".

המדע הפנימי, שהוא התורה וביותר תורת הסוד, אינו תלוי בשום מחשבה אנושית. הוא עצמו נהר עליון שנובע מעצמו ("מכיפה מיבריך"). בהרבה מקומות מובא בדברי הזוהר כי החכמה היא שורש התורה, אבל הופעתה של התורה בספירת הבינה. הפסוק "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן" נדרש על ספירת הבינה המכונה 'נהר', אשר ממשיכה שפע לזעיר אנפין המכונה 'גן'. באידרא זוטא (זהר, ח"ג, רצ, ע"ב) נאמר שנהר זה הוא נובע מעצמו ועליו נאמר הפסוק "וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו" (ישעיה נח, יא).

"ומה שמחברים את התורה והחכמה אינו כדי להשלים איזה חסרון כה, כי אם לחבר חיבורים והופעות חדשות".

כאמור, החכמה איננה יכולה ליצור תורה חדשה, אלא לחבר אל האדם השגה חדשה בתורה. וזו היא הנקודה העיקרית בהבנת מקום החכמה ביהדות.

מאחר ואנו משתמשים בחכמה, כדי להכשיר את עצמנו לקבל תורה אל נשמתנו בעוצמה גדולה יותר, השתרשה טעות יסודית במחשבה האנושית, לפיה, ניתן להשוות בין קודש לחול, באותם אמצעים לוגיים שאנו קוראים להם 'חכמה' או 'שכל'. הטעות הזו היא יסוד כל דברי הכפירה שנשמעו על ידי האסכולות 'המדעיות' במאות האחרונות, החל בשפינוזה וכלה בביקורת המקרא ומבקרי תורת הקבלה.

הזכרנו לא אחת את דברי רבי שמעון בר יוחאי בספר הזהר בכמה מקומות ובייחוד בפרשת בהעלותך, לפיהם המבין את דברי התורה כפשוטם "תיפח רוחו". היינו, אין לו מפגש אמיתי עם בורא עולם. רוחו יוצאת ממנו. סיפורים כעין אלה הכתובים בתורה, על הצד הפשוט שלהם, אומר רבי שמעון בר יוחאי, גם אנחנו יכולים לכתוב...

יסוד דברי הכופרים, הוא עיסוק בפשט הכתובים והבנתו כפשוטו. לו היו עוסקים בתורה ולא בחכמה התחתונה, לא היו מוצאים מקום לדברי הכפירה כבר בראשית דרכם.

ישנו סיפור ידוע אודות הרב צבי יהודה זצ"ל, שהוציא תלמיד מן השיעור בשעה שהלה אמר: "אז מה אם הראב"ע (רבי אברהם אבן עזרא, שהשבוע היה יום פטירתו) אמר כך, - אנחנו יכולים לומר אחרת". הרב צבי יהודה שהיה מחנך דגול, הקפיד על תלמידיו רק במקומות שהיו צומת מסוכן. המחשבה שהראב"ע פירש את התורה באמצעות החכמה התחתונה, כזו שגם לנו יש בה יד ורגל ולא באמצעות התורה עצמה, היא מחשבה פסולה ומסוכנת. דבר זה בדיוק הוא מה שלא הבינו הכופרים. גדולי ישראל שבכל הזמנים לא הרשו לעצמם, להגיד דבר שלא קבלו מפי רבם. מסורת הקבלה בישראל היא נקודת היסוד של תורת ישראל. לכן המשנה באבות קוראת להעברת התורה מרב לתלמידו בלשון קבלה או מסירה, כאילו התורה הייתה חפץ שמעבירים אותו בשלמות למישהו אחר: "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" (אבות, א, א). אין מקום למחשבה התחתונה בתורה.

אם כך, מהיכן מצטרפים דברים חדשים שלא נאמרו על ידי משה בכל דור ודור? מאותו מקור. ממשה רבינו ע"ה!!!

לכל דור יש את הצרכים שלו, את המחשבות שלו, את האור המיוחד שלו. "כל זמן מאיר בתכונתו" כתב מרן הרב לתלמידו הרי"מ חרל"פ (באלול תרע"א).

מלחמת הדעות

(חלק ב')

הרב אורי שרקי

יש גבול

באמונה. הוא פונה לאחאב מלך ישראל ומבקש ממנו לאסוף את כל ישראל ואת כל נביאי הבעל אל הר הכרמל (מל"א יח, ט-כ):

וְעַתָּה שְׁלַח קִבְץ אֵלַי אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל אֶל הַר הַכְּרִמָּל וְאֶת נְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע מֵאוֹת וְחֹמְשִׁים וּנְבִיאֵי הָאֲשֵׁרָה אַרְבַּע מֵאוֹת אֲכָלִי שְׁלַח אִיזְבָּל: וַיִּשְׁלַח אַחֲאָב בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבֹּץ אֶת הַנְּבִיאִים אֶל הַר הַכְּרִמָּל:

במעמד מיוחד זה, עומד אליהו וגוער בעם שמרוב בלבול עובד את ה' ואת הבעל גם יחד. הוא דורש מהם לבחור אלוהים אחד - אלוהי ישראל או הבעל - ורק אותו לעבוד. לשם כך הוא מזמין את נביאי השקר, עובדי הבעל, לתחרות עם אלוהי ישראל. הם לוקחים שני פרים - אחד לאלהו ואחד לנביאי הבעל - ועורכים אותם כל אחד בתורו על מזבח שבנו. אז מבקש מהם אליהו להתפלל לאלוהיהם שיוריד אש ויאכל את נתחי הפר שעל המזבח.

וַיִּחַו אֶת הַפָּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרָאוּ בְּשֵׁם הַבַּעַל מִהַבְּקָר וְעַד הַצֹּהָרִים לֵאמֹר הַבַּעַל עָנָנוּ וְאִין קוֹל וְאִין עֲנָה וַיִּפְסְחוּ עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיְהִי בַצֹּהָרִים וַיְהִי הַתֵּל בָּהֶם אֲלֵיהֶוּ וַיֹּאמֶר קְרָאוּ בְּקוֹל גָּדוֹל כִּי אֱלֹהִים הוּא כִּי שִׁיחַ וְכִי שִׁיג לוֹ וְכִי דֶרֶךְ לוֹ אֹוִלִי יִשָּׁן הוּא וַיִּקְצֹ: וַיִּקְרָאוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּתְגַּדְּדוּ כַּמִּשְׁפָּט בַּחֲרֻבוֹת וּבְרִמְחִים עַד שֶׁפָּךְ דָּם עֲלֵיהֶם: וַיְהִי כַעֲבַר הַצֹּהָרִים וַיִּתְנַבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַאִין קוֹל וְאִין עֲנָה וְאִין קִשְׁב (שם, כו-כט).

לאחר שנכשלים נביאי הבעל במשימה, מגיע תורו של אליהו:

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶוּ לְכָל הָעָם גִּשׁוּ אֵלַי וַיִּגְשׂוּ כָל הָעָם אֲלָיו וַיִּרְפָּא אֶת מִזְבַּח ה' הַהָרוּס... וַיְהִי בַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגֶשׁ אֲלֵיהֶוּ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר: ה', אֱלֹהֵי אֲבֹרָהִם יִצְחָק וַיִּשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִדְעוּ כִּי אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאִנִּי עַבְדְּךָ, וּבְדַבְרְךָ עֲשִׂיתִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. עָנִי ה' עָנִי וַיְדַעוּ הָעָם הַזֶּה כִּי אַתָּה ה' הָאֱלֹהִים וְאַתָּה הַסִּבַּת אֶת לְבָב אַחֲרֵינִי. וַתִּפֹּל אֵשׁ ה'

אחרי החלק הראשון בו עסקנו בשבוע שעבר, תישאל השאלה: האם כל דעה היא לגיטימית? האם לכל השקפת עולם יש להתייחס בסובלנות או שמא יש דעות שתידחנה על הסף?

למשל, אם תקום מפלגה שתדרוש להתיר שימוש בנשק לילדים מגיל עשר ומעלה. האם גם במקרה כזה נוכל להתייחס אל השקפת עולמה בסובלנות? האם נוכל להעלות אפשרות של השמעת דעה כזו? או שמא על החברה לומר במקרה כזה: עד כאן!

במקרה שלפנינו התשובה ברורה למדי. דעה כזו נכללת בין הדעות שאיננו נותנים להן לעבור את הסף. דעה מושחתת כזו צריך לחסום. למעשה, מוסריותה של חברה נמדדת ביכולת שלה לזהות דעות מושחתות ולהוקיען.

דוגמה לסוג כזה של דעה מושחתת, היא עבודה זרה. התורה מצווה להילחם מלחמת חורמה בעבודה זרה ודורשת להשמיד אותה ואת עובדיה. גם כאן יש סייגים: ייתכן לומר שיש הבדל בין ראשית המלחמה בעבודה זרה להמשכה. ואכן, בראשית המלחמה היה צורך להפעיל את כל הכוח האפשרי כנגד העבודה הזרה. אבל עם הזמן נחלש כוחה; העולם הלך וניטהר, עובדי אלילים הלכו והתמעטו ופחת הצורך להילחם בעבודה זרה בעוצמה כה רבה כבתחילה.

להיות יותר חכמים מצודקים

מקרה מפורסם של מלחמת חורמה בעבודה זרה, שהתבררה כבלתי נחוצה, הוא מעשהו של אליהו הנביא בהר הכרמל. בימיו של אליהו הנביא רבו נביאי הבעל, ואליהו, שחרה לו מאוד על נביאי השקר ועל העם ההולכים אחריהם, מחליט ללמדם שיעור

וַיֹּאמְרוּ: צֵא וְעִמַּדְתָּ בְּהַר לְפָנַי ה' וְהָיָה ה' עִבְרֵי רוּחַ גְּדוּלָּה וְחֹזֶק מִפְּרֵק הָרִים וּמִשְׁבַּר סְלָעִים לְפָנַי ה' לֹא בְרוּחַ ה' וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בְרַעַשׁ ה'. וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בְאֵשׁ ה' וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דְּקָה (שם יא-יב).

בדור שלך, כך מלמד ה' את אליהו, לא תצמח תועלת מרעש ואש. אם תמשיך בדרך שבחרת, לבסוף תהרוג את כולם.²

לאחר המראה, פונה ה' אל אליהו בשנית ושואל אותו שוב: מה לך פה אליהו? אך, תשובתו של אליהו נשארה כשהייתה:

וַיֹּאמְרוּ: קָנָא קְנֵאתִי לַה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת, כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת מִזְבְּחֵיךָ הָרְסוּ וְאֵת נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בְּחָרֵב וְאֹתָר וְאֵת לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֵת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ (שם יד).

אליהו בוחר שלא לשנות את דרכו, והקב"ה מחליט להחליפו בנביא אחר:

וַיֹּאמְרוּ ה' אֱלֹהֵי: לָךְ שׁוֹב לְדֶרֶךְךָ מִדְּבַרְךָ דְּמָשַׁק וּבָאתִי וּמִשְׁחַתְּתָ אֵת חֲזָאֵל לְמִלְךָ עַל אֲרָם וְאֵת יְהוּא בֶן נִמְשִׁי תִמְשַׁח לְמִלְךָ עַל יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֵלִישָׁע בֶּן שָׁפְטַת מֵאֵבֶל מְחוּלָה תִמְשַׁח לְנְבִיא תַחְתֶּיךָ (שם טו-טז).

יש לציין שאליהו הנביא פעל בדיוק כפי שמחייבת ההלכה. על פי התורה, דינם של נביאי השקר הוא מיתה, ולכן מבחינה הלכתית הוא היה מחויב להמיתם. מכאן יוצא מסר ברור לדורות הבאים: בכל הקשור להנהגת ציבורית, גם כאשר ההלכה מחייבת לנקוט צעדים רדיקליים, אין זה אומר שהזמן והמקום מתאימים לכך. על מנהיג הציבור מוטלת החובה לדעת באיזו תקופה הוא חי, ולכלכל את צעדיו בהתאם לרוחו של הדור ולצרכי השעה.

לחפש את הנקודה הטובה

כיצד יש להתמודד עם דעות שגויות או רעות? היו תקופות שבהן נעשה שימוש בכוח על מנת לדחות דעות מזיקות. אך בימינו לא נהוג לדחות דעות מזיקות בדרך כוחנית. כיצד, אם כן, ניתן להתמודד עם דעות כאלו?

ישנן דרכים שונות. דרך אחת היא להוכיח למחזיק בדעה רעה שהוא איננו צודק. לשם כך יש להשתמש בכל הטיעונים האפשריים כדי להוכיח לו את טעותו. אך יש קושי בדרך הזו: היא אינה משיגה את המטרה. מלחמה בדעות שגויות, מתוחכמת ככל שתהיה, פשוט אינה מצליחה למעט את כוחן. ישנו מין כוח

וְתֹאכַל אֶת הָעֵלָה וְאֵת הָעֵצִים וְאֵת הָאֲבָנִים וְאֵת הָעֶפְרוֹ וְאֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר בְּתַעֲלָה לַחֲכָה (שם, לה-לח).

העם, שנדהם ממראה עיניו, מבין היטב מי האלוהים, ובעודם קוראים בקול "ה' הוא האלוהים", לוקח אליהו את ארבע מאות נביאי הבעל ושוחט אותם בנחל הקישון.

אליהו, אם כן, נלחם בכוח, ללא שמץ של רחמים, בעבודה זרה. מבלי להניד עפעף הוא משמיד את כל נביאי הבעל שידע על קיומם. הוא משיב מלחמה שעה. אלא שאז מגלה לו ה' שלא זו הדרך.

לאחר שהרג אליהו את נביאי הבעל, ביקשה איזבל להורגו. מכאן אנו למדים כי היה בכוחה של המלכה לפעול נגד נביאי ה', למרות הנס הגלוי שהתרחש בהר הכרמל, ושמערכות השלטון בסופו של דבר עמדו לצידה. אליהו אם כן, נכשל. מאוכזב, פנה לברוח מפני איזבל, ומגיע, בציווי ה', עד הר האלוהים. שם, כשהוא מסתתר בתוך מערה, מתגלה אליו ה':

וַיֵּבֵא שָׁם אֶל הַמְּעָרָה וַיֹּלֶן שָׁם וְהָיָה דְבַר ה' אֵלָיו, וַיֹּאמְרוּ לוֹ: מַה לָּךְ פֹּה אֱלֹהֵינוּ? וַיֹּאמְרוּ: קָנָא קְנֵאתִי לַה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת מִזְבְּחֵיךָ הָרְסוּ וְאֵת נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בְּחָרֵב וְאֹתָר וְאֵת לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֵת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ (שם יט, ט-י).

אליהו מתלונן על כך שהוא הציל את עם ישראל מזהמת העבודה הזרה, ושבתמורה רוצים להרוגו. חז"ל מכניסים בתוך דבריו של אליהו את תגובת הקב"ה לכל אחת מטענותיו. כך נוצר במדרש דו-שיח רווי מתח בין הקב"ה לאליהו:

- קָנָא קְנֵאתִי לַה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
- בריתי עזבו או שמא בריתך?
- אֵת מִזְבְּחֵיךָ הָרְסוּ.
- מזבחותיי הם או מזבחותיך?
- אֵת נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בְּחָרֵב.
- נביאיי הם או נביאך?

ואז, מתגלה המניע הפנימי של אליהו: "וְאֹתָר וְאֵת לְבָדִי וַיִּבְקְשׂוּ אֵת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ". כלומר, המניע שמסתתר מאחורי קנאותו הוא אישי. במקום אחר (בתי מדרשות, מדרש חסרות ויתרות כי תבוא) קובעים חז"ל בחריפות: "אמר לו: על עצמך אתה מקנא".¹

הקב"ה שומע את דברי אליהו, ומחליט ללמד אותו שלא די להיות צודק, צריך גם לדעת איך לומר את הדברים:

1 עיין גם: הרצ"ה קוק, שיחות גיליון 53 סעיף 16: "בסוף מתגלה שהעניין הוא אישי שלו".

לא ישוּבוּ" (משלי ב, יט). רבי נחמן מגלה שלכל אחת מהן יש שורש אחר. שורש האפיקורסות הראשונה הוא בלכול בסדר הערכים. הערכים הפחות חשובים ממוקמים ראשונים, והערכים החשובים יותר נמצאים למטה מהם. אפיקורוס כזה אפשר להשיב בתשובה על ידי שמראים לו את סדר הערכים הנכון.

יש, כאמור, אפיקורסות קשה יותר. שורשה נועץ בהשקפה הטוענת שאין ערכים כלל. באפיקורסות מסוג כזה רק צדיקים עליונים מסוגלים להילחם; רק להם יש יכולת להעלות משם נשמות נפולות. זה הכלל: ככל שהאמונה מקולקלת יותר, כך הטוב שעשוי לצמוח מתיקונה גדול יותר, משום ששורשה עליון יותר.

דוגמה לכך הוא הרעיון שגרעין המשיחיות נמצא דווקא בחברה המקולקלת ביותר שידעה האנושות: סדום ועמורה. על הפסוק (תהלים פט, כא): "מִצְאָתִי דָּוֶד עֶבְדִּי בְשֵׁמֶן קֶדְשִׁי מִשְׁחָתִיו" אמרו חז"ל שמצא הקב"ה את דוד דווקא בסדום (כ"ד פ"ו).

לאנשי סדום היו שני חטאים עיקריים: הימנעות אידיאולוגית ממתן צדקה ומשכב זכור (סנהדרין קט, ב; ילקוט מאור האפלה עמ' צח). הגורם שיכול להביא חברה שלמה לחטוא בשני חטאים אלו הוא הרגשה של מושלמות. אנשי סדום, מחמת עושרם המופלג, חיו בתחושה תמידית של חברה מושלמת שאינה זקוקה לתיקון, לכן הם אסרו לתת צדקה בעירם. נתינת צדקה נתפסה בעיניהם כהבלטת הצדדים החלשים שבחברה. צדקה, פירושה חשיפת העובדה שהחברה עדיין לא מושלמת, שיש כאלו שעדיין זקוקים לאחרים על מנת להתקיים.

כך גם בנוגע למשכב זכור. כיוון שאנשי סדום חשו עצמם מושלמים, הם לא הרגישו צורך לפרות ולרבות. משום כך, הם הפנו את יצר המין למחוזות שאין בהם הכרת השונה כי אם הכרת הדומה, וממילא - מחוסרי פוריות.

בשורשי החטאים של אנשי סדום, אם כן, הייתה טמונה השקפה חיובית - שאיפה ליצור חברה מושלמת. אך כיוון שחסרה להם טהרה, נפלו אנשי העיר לקלקולים גדולים.

למרות היותה של סדום חברה מושחתת, היא זכתה להיות אבן היסוד של המחשבה המשיחית. זו הדגמה לעיקרון שהעלינו - שכלל שהקלקול הנובע מהדעה הוא גדול יותר, שורש הקדושה הטמון בה גבוה יותר.

בלתי מוסבר שמושך את בעלי אותן דעות להיאחז בהן כאילו היו חוף מבטחם.

הקומוניזם, למשל, סיים מזה זמן רב את תפקידו. כיום ניתן להוכיח בדרכים שונות שהקומוניזם היה מועד לכישלון כבר מראשית דרכו. אם כן, מדוע בכל זאת יש עדיין בעולם קומוניסטים עיקשים שאינם מוכנים לנטוש את עמדותיהם? הסיבה לכך היא שבתוך הקומוניזם, שבכללו נכשל ואבד מן העולם, יש גרעין חי של אמת: דרישת הצדק החברתי. מכוח גרעין האמת הזה שחבוי בשיטה, מוכנים הקומוניסטים להחזיק גם בדעות שאינן נכונות, ובלבד שימשיכו לדבוק בנקודת האמת.

לכן, צריך להאיר למחזיקים בדעות שגויות את נקודת האמת שבדבריהם, וכך הם יהיו מסוגלים להרהר בשנית על השקפת עולמם ולבחון מחדש את עמדותיהם.

דרך זו להתמודדות עם דעות לא נכונות נקראת 'העלאת הדעות'. ניקח, לדוגמה, אדם שמצהיר כי מה חשוב לו בחיים זה טובת עצמו, אגואיסט. במקום להראות לו עד כמה עמדתו שגויה, ניתן לרומם אותה. אפשר לברר עמו אם האהבה העצמית שלו כוללת גם את אהבתו לאשתו וילדיו. התשובה, ככל הנראה, תהיה חיובית, שהרי אם לאשתו וילדיו יהיה רע גם לו יהיה רע. מכאן שעליו לדאוג לא רק לטובת עצמו, אלא גם לטובת אשתו וילדיו. הנה, התקדמנו מעט. באותה הדרך נוכל להראות לאגואיסט, שמתוך מניעיו האגואיסטים עליו לדאוג גם לטובתם של מעגלים רחבים יותר: השכונה בה הוא חי, העיר, המדינה, בעלי החיים, הצמחים, שכבת האוזון וכן הלאה. שהרי אם לסובבים אותו יהיה רע, עלול הרוע להתגלגל בדרכים שונות לפתחו של האגואיסט. כך, בסופו של דבר, יבין האגואיסט שאין דבר טוב יותר בשבילו מאשר טובת הזולת.

גודל הקלקול כן גודל התיקון

במלחמת הדעות יש לעמוד על מדרגת הדעה שעמה נלחמים - לברר אם היא רעה, רעה מאוד או סתם דעה שגויה ולא מזיקה.

רבי נחמן מברסלב (ליקוטי מוהר"ן סד, ב) מבחין בין שני סוגי אפיקורסות. יש אפיקורסות קלה, שעליה נאמר "דע מה שתשיב לאפיקורוס" (אבות פ"ב, מ"ד). ולעומתה ישנה אפיקורסות שעליה נאמר "כל באיה

למצוא גודל בכל דבר

יובל פרוינד

ממנה ליותר מדי. כוחה של המטרה המובהקת היא בפרי העסיסי שהיא מציירת עוד בתחילת הדרך. לעומת זאת, כוחם של הפרטים הקטנים הוא בצירוף העדין ביניהם וב'טפטוף' התדירי שלהם. הם לא דרמטיים וסוחפים. הם מנקבים את אטימות הלב לאט, אבל בטוח. פותחים כיסי התעניינות בנפש, מחדדים רגישויות קמעא-קמעא:

השאִיפָה לְדָבְרִים גְּדוּלִים דְּוָקָא,
לִיצִירוֹת גְּדוּלוֹת,
לְמַדְעִים גְּדוּלִים,
לְמַדְרָגוֹת גְּדוּלוֹת,
היא מְרוֹקֶנֶת אֶת הָאָדָם מִתּוֹכֵיָו,
שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת וּמְתוֹכֶנֶת,
דְּוָקָא מְזַרְזָפִים תְּדִירִים,
הַבָּאִים בְּלִי הֶרֶף קִמְעָא קִמְעָא.¹

הגדלות היא מושג פרדוקסאלי. מי שרץ אחריה - מתרוקן ונעשה קטן. שואף אל הסוף ונותר על קו ההתחלה. הגדולה האמיתית היא גדולה ששואפת חיים. שרוצה שכל האברים יגדלו ביחד. היא כוללת את כוחה המאתגר של התכלית, אבל יודעת היטב שאם היא רוצה להגיע לגדלות שמעבר, היא צריכה פעמים רבות להסיר את הפנים מן המטרה. לחיות בקטן, כדי להמשיך לגדול. או יותר נכון לחיות בגדול בתוך הקטן. לא לברוח אל ההגדרות הגדולות ולזנוח את גדילת החיים. לא להשקיע רק בפרי ולהרקיב את העץ.

איך מוצאים טעם בכל רגע, בכל עלה הנושר מעץ החיים? איך אפשר שלא לשקוע בתכלית? הרב קוק רואה את הצעד הראשון במודעות לגודל שבקוטן' כהגדרתו. הסיבה לכך היא מכיוון שבכל מצב הנפש נוכחת, והיא תמיד נפגשת עם גילוי פני אלוקים. יש כמוכן הבדלים בין מצבים אבל עדיין אסור לקבוע גבולות גזרה למשמעות, שהרי 'מלא כל הארץ כבודו'. כך כותב הרב קוק במאמר 'צימאון לאל חי':

צְרִיף לְהֵרָאוֹת אֶת הַדָּרָה,
אִיף נִכְנָסִים אֶל הַטְּרַקְלִין - דְּרָף הַשַּׁעַר.
הַשַּׁעַר הוּא הָאֱלֹהוֹת הַמֵּתְגַלֶּה בְּעוֹלָם,
בְּעוֹלָם כָּכָל יִפְיוּ וְהַדְּרוּ, כָּכָל רוּחַ וּנְשָׁמָה,
כָּכָל חַי וְרִמְזָה, כָּכָל צִמְח וּפְרָח, כָּכָל גּוֹי וּמַמְלָכָה,
בֵּים וּגְלִיּוֹ, בְּשַׁפְרֵי שַׁחַק וּבַהֲדַרְת הַמְּאֹרוֹת,
בְּכִשְׁרוֹנוֹת כָּל שִׁיחַ, בְּרַעֲיוֹנוֹת כָּל סוּפֵר,
בְּדִמְיוֹנוֹת כָּל מְשׁוֹרֵר וּבַהֲגִיוֹנוֹת כָּל חוֹשֵׁב,
בְּהַרְגָּשֶׁת כָּל מְרַגֵּשׁ וּבְסַעֲרַת גְּבוּרָה שֶׁל כָּל גְּבוּר.

בכל ביטוי חיים סמויה הופעה אלוקית. בכל חוויה יש פוטנציאל קירבה ליופי, לטוב, לחכמה. צימאון לאל חי. בתנאי שלא מצנזרים את המציאות לפי התוכניות שלנו. בתנאי שלא רצים אל המטרה המובחנת ורומסים בדרך מרקם שלם של חיים שלא נוצר במקרה ושטומן בחובו עושר גדול. כל אדם הנקרה בדרך חושף כשרון ותבונה ייחודיים, כל מפגש עם הטבע מעורר רגשות פנימיים. כל אירוע מכונן שינוי, למידה, התפתחות.

את האמת הזאת ניתן לעכל רק כאשר לא מצפים

1. קובץ ח, לח

כְּשֶׁאַדָּם פּוֹעֵל אֵינָה דְבַר שֶׁל שְׁלֹמוֹת,
בְּמַחֲשָׁבָה אוֹ בְּמַעֲשֵׂה,
צָרִיךְ לְשַׁמַּח בְּחֻלְקוֹ,
וְלֹא יִרְדֵּף אֶז אַחַר דְבַר אַחַר,
כִּי כָל הָעוֹלָם כְּלוּ מִתְקַפֵּל לִפְנֵי אֶז,
דְּיוֹקָא בְּפִרְט הַזֶּה.²

הצד האפל של הירח

החטא הקוסמי הבא שמאפיין בעיה אנושית נוספת הוא חטא הלבנה. ביומה הרביעי של הבריאה נוצרים המאורות, ושניהם נקראים 'מאורות גדולים'. רק מאוחר יותר, בהמשך תיאור הבריאה, אנחנו מבחינים לפתע בשני מאורות, אחד גדול והשני קטן, או כפי שאנחנו מכירים אותם כיום: השמש והירח. מה גרם לשינוי? מדוע התכווצה הלבנה? חז"ל מתארים תיאור פנטסטי של דו-שיח בין הלבנה לבוראה. הלבנה חשה בשמש ואורה הגדול וטוענת - לא ניתן לתפקד כך. אין שני מלכים מושלים בממלכה אחת. הקב"ה מקבל את טענתה - ולכן גוזר עליה שתקטין את עצמה, ובעצם תוותר על ההנהגה לטובת השמש.

2. מוסר אבין פ"ב, ב.

מדוע הקב"ה גוזר דווקא עליה את גזירת ההתגמדות? באופן פשוט ניתן לומר שהלבנה הוכיחה חוסר מנהיגות בעצם הצגת פני הדברים. החשש שקינן אצלה בעקבות קיומה של השמש הוביל למסקנה שאכן השמש ראויה למלוך. הרי גם השמש הכירה את הלבנה אולם ההיכרות הזאת לא גרמה לה לרגע אחד לחשוב על כך שמישהי יכולה למעט את אורה ולגזול ממנה את המלוכה.

את אותה מערכת יחסים בין השמש והירח מכיל הרב קוק על כל אדם שמתחיל לתהות - מי המנהיג. עצם תשומת הלב לכך שישנם עוד אנשים שמנהיגים את העולם והתחושה שהם במאבק אתי - שהם דורכים על אותה משבצת ושהם יכולים להשאיר אותי בחוץ - הם חטא הלבנה. כל צורה של בחינה, דירוג, השוואה מול הזולת היא תוצאה של הלך הרוח הזה. אני צריך לנצח כדי להתקיים. להיות במקום הראשון כדי להאיר את אורי לעולם. להיזיז מישהו או לעמוד ליד מישהו על-מנת שאוכל להתבלט.

קְטִרְגָּה הִירַח,

אַבְדָּה סִיבּוּב פְּנִימִיּוֹתָה,

שְׁמַחַת חֻלְקָה,

חֻלְמָה עַל דְבַר הַדְרַת מַלְכִים חִיצוֹנָה.

סוף האושר

בית
הרב
קוק
זאת לרא"ה (ע"פ)
BEIT
HARAV
BOOK

בעקבות מסעו של הרב קוק למושבות החלוצים בצפון,
בכדי להרבות בקירוב לבבות ולחיזוק הזהות היהודית.

לדוברי עברית

ימים ראשון ושני, יז-יח באדר ב' תשע"ט (24-25.3.19)

נסגרה ההרשמה

ימים ראשון ושני, כו-כז אדר א' תשע"ט (3-4.3.19)

לדוברי אנגלית

ימים ראשון ושני, כד-כה אדר ב' תשע"ט (31.3-1.4.19)

לפרטים והזמנות: 02-623-2560

הסופר אלכסנדר
ז'סקינד רבינוביץ'

על דבר 'הספרות'

ד"ר חגי שטמלר

תגובתו של הרב קוק כלפי מכתבו זה של אז"ר היתה חריפה ונוקבת, בדברים אלו:

"יותר מדאי אדוני מחקת את הסאה [צמצמת] בדרישתך מאת ספרותנו שתהיה מוקדשת רק לשאלות נצחיות. קשה היה לי להאמין שדברים כאלה, הנטולים [מנותקים] מן החיים, יצאו מפי איש משכיל היודע את העולם ואת החיים שכמותך. אבל מצאתי את הסיבה של מחיקה זו ב'טומאה הרצוצה' של הגלות שעודנה מפרכסת בתוך נשמתך.

הדרישה, שהספרות הישראלית תעסוק אך ורק בענייני הרוח הנצחיים, נובעת מתוך טומאת הגלות!

מארת אלהים היותר נראה של הגלות היא מורך הלב... הפחד... גידל לנו נפשות דלולות רצוצות ושבורות שאינן יכולות לקבל אור, וחיים מעשיים של גאולה וישועה, גם לכשתבוא. והפחד מכל ספר העומד מחוץ לתחום הצר של מושג הקדושה, (כפי) שהגלות יכולה לסמנו, מדלדל את חיינו הרוחניים ובורא לנו נשמות חלושות, שאינן יכולות לקבל את האומץ של האור הרוחני, העתיד להאיר עלינו בבקרים מאירים וחודרים בדרך תחייתנו בארץ אבות"

לאמור: הפחד מכל ספר שאינו מוגדר כ'ספר קודש', הפחד מפני העיסוק בענייני החול השונים - הוא פרי הגלות, והוא שגידל אנשים קטנים ומצומצמים. "כל אלה הרעיונות וכיוצא בהם פרי הגלות המה, תולדות של הטומאה הרצוצה, שארסה מחלחל בקרבנו מאז גלינו מארצנו". אמנם, במשך כל תקופת הגלות הארוכה לא נזקקנו לעסוק בענייני החומר, אלא,

בשנת תרס"ט (1909) יצא לאור ביפו הגליון הראשון (והיחיד) של כתב העת "הניר", "על ידי חובבי הספרות בארץ הקודש".

רובו מכיל מאמריו של הרב אברהם יצחק הכהן קוק, ובין היתר מופיע בו מכתב של "בעל הבית פשוט", אולם למעשה היה זה הסופר אלכסנדר ז'סקינד רבינוביץ' (אז"ר, כ"ד שבת תרי"ד - כ"ה אלול תש"ה), שהיה יהודי 'דתי' שומר תורה ומצוות.

במכתבו מביע אז"ר משאלת לב 'דתית' פשוטה וברורה: הוא דורש מן הספרות הישראלית שלא תעסוק בענייני השעה הזמניים של העולם הזה אלא אך ורק בענייני הנצח. פוליטיקה, סוציולוגיה, פיזיקה, ביולוגיה "ושאר העניינים המניעים את רוח האנושיות" שייכים לספרות הכללית, זו - הנמצאת אצל אומות העולם.

והוא כותב:

"אבל בשעה שאני נכנס אל היכל ספרותנו, אז אני חולץ את נעלי, כי אל היכל הקודש אני רוצה להיכנס. פה אני רוצה למצוא פתרון לא לשאלות זמניות, אלא לשאלות נצחיות הנוגעות לפנימיות נשמתית. רוצה אני למצוא שם דברים שישימו לי כנפיים לעלות למעלה".

לדידו, אין הספרות הישראלית צריכה לעסוק בעניינים שבחומר אלא אך ורק בעניינים שברוח.

"אני רוצה למצוא בספרותנו את היהדות, נשמת אומתי, לנטלה ולנשאה מעל רמת הטבע של דורנו זה".

אמצעי התקשורת השונים יעסקו אך ורק בענייני הקודש. אדרבה, ממשיך הרב קוק וכותב לאז"ר:

"בא הזמן שאנו צריכים להתחשב עם חיי המציאות ולהרחיב את תחומנו"

ברור אם כן מדוע התלמוד הירושלמי (ברכות פ"ה ה"א), שנכתב בארץ ישראל, מדגיש כי **"העוסק בצרכי ציבור כעוסק בדברי תורה"**, ובעקבות דברים אלו כותב הרב: **"...שכחנו שהשאלות הזמניות"**, כלומר, הנוגעות לחיי העולם הזה, **"הנם צרכי צבור גדולים ואדירים, וצרכי צבור הנם תמיד עומדים במדרגה אחת עם למוך התורה!"** כמה סימני קריאה יש לכתוב אחרי משפט שכזה!

נראה לי כי זהו החידוש הגדול והעצום במשנתו של מרן הרב קוק זצ"ל, ואולי הוא העומד בבסיס התודעה ה'דתית-לאומית', ולכלל הפחות צריך להיות המניפסט של ציבור זה.

ודאי שהתורה היא העומדת בבסיס קיומנו, היא המסד לכל הבניין הגדול, היא המנוע המניע את כל מעשינו, והיא המטרה אליה אנו שואפים ומשתוקקים להגיע; אולם זו היא אותה התורה הקוראת לעם ישראל לשוב לארצו ולקומם בה את מדינתו, - וכדי להקים מדינה אנו זקוקים לאנשי רוח העוסקים בתורה (אלא שרק אחד מתוך אלף ראוי להוראה - ראה קהלת רבה ז, מ) ולאנשי מעשה הבונים את המדינה. רק מתוך כך נזכה למדינה פורחת ומשגשגת החיה לאור האידיאה האלוהית. (ראה אורות, עמ' קד).

לכל היותר, כדי להאכיל את בני ביתנו (פְּרָנוּסָה בלע"ז) - לא מעבר לכך. "אפשר להסיח דעה מזה בגלות... אבל לא כאן בארץ ישראל, במקום שהתחיה קורעת סגור עינינו גם בעל כרחנו".

ובהמשך הדברים כותב הרב:

"כבר אברהם אבי האומה הישראלית נצטווה ללכת לארץ ישראל ולייסד בה את עם ישראל: "לך לך... אל הארץ אשר אראך ואעשך לגוי גדול"

במילים אחרות: אין זה ציווי להקים 'דת' כזו או אחרת אלא, מעבר לכך, להקים מדינה אשר תהווה ברכה לכל האנושות כולה

... מדינת ישראל צריכה להיות מגדלור של מוסריות ושל קדושה בקרב האנושות... וכסא ממלכה לאומית, ברום התרבות האנושית" (אורות, עמ' קד) - לא פחות מכך! מדינה שיש בה ספרות ושירה, תיאטרון וקולנוע, - איכותיים!

ובמקום אחר כותב הרב קוק זצ"ל למר יהושע שאכנאוויץ:

ואתה אדוני אתכבד להודיעך, כי זה לי זמן הגון אשר בחנתי דרכי, ואדע נאמנה שכל תקות ישוב ארץ ישראל, וכל תקות הצמחת קרן ישועה לישראל מצינן" - הכל ... - "תלויה היא בנקודה אדירה זאת, שיאספו אלינו כוחות טובים, לעסוק בבנין הרוחני והחמרי של ארץ ישראל, ודוקא על פי יסודות הקולטורא [התרבות] ההולכת בצעדי-און בארץ ישראל כבכל העולם כולו" (אגרות הראי"ה, א, עמ' קפב).

לכן, כדי להקים מדינה שכזו, איננו יכולים להסתפק בכך שהספרות הישראלית וכל

**"האמונה בה בעצמה סיגים מזיקים,
אשר תטהר בכור המוסר והדעת,
ואז תתגלה בטירתה"
(מידות הראיה, אמונה יז)**

ינה

באור צעיר

בראייה ובהתבוננות פנימית

שיעור אייק 365 חלק א

"על עצבות
ושמחה"
(חלק א)

הבריות, ולא בשום קריירה... כל מה שאכיר יותר את עצמיותי... יותר יאיר לי אור ד'... (ערפילי טוהר עז).

כמו בשעה שאנו בשיעור המעניין אותנו - אנחנו פחות מתפתים לעיסוקים אחרים. כך הבריחה למדיה או להציץ לפלאפון למשהו מעניין - נובעת מכך ש"כפנים" - **אנחנו לא מעניינים את עצמנו.**

על הראשון שחיפש אושר מבחוץ, התורה מספרת: הוא חי בגן עדן! למרות זאת התפתה לחפש אושר זהות אצל האחר. זה הוא:

"חטא האדם הראשון, שנתנכר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש" (אורות הקודש ג עמ' קמ)

ומי שמאבד את עצמיותו - מאבד את אושרו, ואכן עונשם של אדם וחיה היה - העצבות.

"עצב הבשר... נמשך ממארת הנחש, בעצב תלדי בנים, ובעיצבון תאכלנה" (קובץ ז, יח).

אם נרצה בעצמנו - נתמלא בשמחה. תעשו לייק לעצמכם!

מוזמנים לשאול ולהגיב בכל עניין.
נומר דיודיוביץ omerymh@gmail.com

יש באנושות נטייה עצומה לחיפוש ריגושים. תרבות המדיה והסרטים מונעת בדלק העצום של "חיפוש שמחה". בשבועות הקרובים נעסוק ב"שמחה" אבל קודם ניגע קצת בהפוך ממנה - בעצבות. לפעמים קיימת הרגשה שאנחנו "סתם מצוברחים", מסיבה שטחית כעייפות או שעמום. אבל העצבות היא כנורה אדומה באוטו, שמעידה שצריך ללכת ל"מוסך".

"...הסיבה של העצבנות והמרירות. על פי רוב היא רק סיבה שטחית. והאמת היא הרבה יותר עמוקה" (קובץ ז רכ).

אם כן מהו שורש העצבות? לפי מרן הרב קוק העצבות מגיעה - מחיפוש "לייקים" כלומר, מכך שאנשים תולים את האושר בגורמים חיצוניים ובאישור מהחברה. מחשבות כמו: 'אם הייתי יותר אהוב בחברה - הייתי שמח' וכדומה להן. אבל - האושר נובע מתוכנו, ומכך שהאדם "שמח בחלקו", כלומר, מזדהה עם התפקיד המיוחד שלו שנתנו לו משמים, ולא מבקש ששום דבר יהיה אחרת.

"המחשבה שהאושר תלוי במה שהוא חוץ ליכלתו... חוץ להווייתו... - מחשבת פיגול הוא" (קובץ ג, נא).

אני צריך למצוא את אושרי בקרבי פנימה, לא בהסכמת

חידה ?

"אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה". האם "ורחמי כל כל מעשיו" - הכוונה רק לבני האדם? מהו החיבור של הרב המתייחס - לצער בעלי החיים?

הפתרון לחידה הקודמת:
'ממלכת כהנים' - 'גוי קדוש' - 'עם סגולה'. ובספרי הרב זצ"ל: אורות, אורות ישראל ועוד

ניר מנוסי, סופר ומרצה בתורת החסידות

נחשפתי לראשונה לשמו והגותו של הרב קוק בהיותי סטודנט באוניברסיטה. רעיונותיו בדבר היות החילוניות חלק ממהלך אלוקי, הסתר פנים בדרך גילוי פנים גדול יותר, נגעו בעומק לבי.

בהמשך הייתי קורא ב"שמונה קבצים" לפני השינה. נחקק בי במיוחד המשפט "הישן יתחדש והחדש יתקדש".

אני חב'דניק, אך לרב קוק מקום חשוב במסע התשובה שלי, ובלבי.

השנה 2019 המחירים 2009

30 דירות במחיר שלא יחזור

עד

₪ 1,000,000

במגוון פרויקטים ברחבי הארץ

שרי נדל"ן
מקבצת אלדד פרי

*5066

בכפוף לתקנון החברה. ט.ל.ח.

'בית הרב' | זאת לראי"ה (ע"ר)

רח' הרב קוק 9 ירושלים 9131002. טל' 02-623-2560

www.beit-harav.org.il

beitharavkook@gmail.com

אורות אברהם
מוסיפים אור

רח' גולדה מאיר 7, קומה 1, בית עליאש. נס ציונה

www.orotavraham.com

טלפון 052-388-3322

timor@eldadperi.co.il

יוצא לאור ע"י 'אורות אברהם' בשיתוף ישיבת ההסדר והגרעין התורני ראשון לציון ו'בית הרב' ירושלים ת"ו

עריכה: הרב יוחנן פריד | עימוד ועיצוב: סטודיו דראור

מדור הילדים ואור צעיר: כתיבה ועריכה: אביטל לוי והרב עומר דוידוביץ', איור: רגנה אנסבכר. ייעוץ פדגוגי - ד"ר רונאל עטייה ('אורות ישראל')